

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษาเป็นรากฐานของการพัฒนาคุณภาพของคน เป็นการสร้างคนให้มีคุณภาพ เป็นคนเก่ง คนดี มีระเบียบวินัย มีความซื่อสัตย์รับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวมร่วมกัน มีความสามัคคีและรักชาติ มีจิตสำนึกของความเป็นไทย การศึกษาจึงเป็นปัจจัยกำลังอำนาจแห่งชาติ ในด้านสังคม จิตวิทยา การศึกษาเป็นการสร้างคนเพื่อนำไปสู่การสร้างชาติที่มั่นคง (จรววยพร ธรณินทร์. 2544 : 1) แต่มนุษย์จะศึกษาและพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ๆ ต้องอาศัยพื้นฐานการศึกษาก่อนว่าวิจัยและทดลอง โดยเฉพาะในการพัฒนาการศึกษา ครูในฐานะผู้ปฏิบัติการสอนโดยตรงมีบทบาทหลักในการวางแผนการสอนและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวทางที่เหมาะสมกับการพัฒนาผู้เรียนให้ เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ครูจึงควรมีสักยภาพที่ดีในการริเริ่มพัฒนาการเรียนการสอน ของนักเรียนที่รับผิดชอบอยู่ตามแนวทางการจัดการศึกษาของการปฏิรูปการศึกษาตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งกำหนดไว้ว่า “ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ยึด ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ทั้งนี้ต้องส่งเสริมให้ผู้สอนจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียน ใช้ การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนไปพร้อมกันจากแห่ง ทรัพยากรการเรียนรู้อื่นๆ ทั้งในโรงเรียนและในชุมชน” ตามแนวทางนี้ ทำให้การวิจัยในชั้นเรียนมี ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนในห้องเรียน ครูจึงต้องมีบทบาทเพิ่มขึ้น จากการถ่ายทอดความรู้มาเป็นนักวิจัยอีกบทบาทหนึ่ง ซึ่งเป็นการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีการเรียน การสอน เกี่ยวข้องกับครู นักเรียน ผู้ปกครอง และสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบๆ ตัวนักเรียนนั้น โดยหวังผล เพื่อนำมาพัฒนาส่งเสริมและแก้ปัญหาให้นักเรียนมีพัฒนาการและกระบวนการเรียนรู้ที่ดี (กรม วิชาการ. 2543 : 61)

การวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้เป็นกระบวนการทำงานเชิงระบบที่ทำทนายครูให้แสดง ความสามารถและศักยภาพในการกระตุ้นนักเรียน ในการจัดการเรียนรู้ที่เริ่มต้นจากความอยากรู้และ หากหาวิธีในการหาคำตอบแล้วสรุปลงอย่างมีเหตุผลน่าเชื่อถือ โดยเริ่มจากความต้องการของครูที่จะ ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกิจกรรมการเรียนรู้อื่นๆ และพัฒนาสื่อการเรียนรู้อื่นๆ (นวัตกรรมการศึกษา) เพื่อ แก้ปัญหาที่จะเกิดขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้ในชั้นเรียน โดยคำนึงถึงความรู้ความสามารถของผู้เรียน แต่ละคนที่แตกต่างกันเป็นสำคัญ รวมทั้งเน้นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่าง

เป็นระบบ มีเป้าหมาย มีเหตุมีผล ดังนั้นจะเห็นได้ว่า กระบวนการวิจัยและกระบวนการจัดการเรียนรู้จึงไม่แปลกแยกไปจากบทบาทหน้าที่ที่ครูปฏิบัติอยู่เป็นประจำ (สัมฤทธิ์ กางเพ็ญ. 2545 : 19)

การวิจัยในชั้นเรียนนอกจากจะเป็นประโยชน์ในด้านการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพที่เป็นจริง ปรับปรุงการเรียนการสอนโดยวิธีที่มีระบบมากขึ้นและใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการแสวงหาความรู้ทั้งสำหรับครูและนักเรียนซึ่งส่งผลโดยตรงต่อนักเรียนแล้ว ยังเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาวิชาชีพครูให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นอีกด้วย การวิจัยในชั้นเรียนเป็นสิ่งที่ครูผู้สอนสามารถทำได้ด้วยตัวเองและไม่ยากอย่างที่คิด เนื่องจากครูเป็นบุคคลที่มีความใกล้ชิดกับผู้เรียน รู้และเข้าใจสภาพการเรียนการสอนอย่างแท้จริง และอาจจะทำการวิจัยอยู่แล้วโดยไม่รู้ตัว โดยเฉพาะครูผู้สอนที่พยายามหาทางปรับปรุงการเรียนการสอนและพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนให้ดีขึ้น (ชาติรี เกิดธรรม. 2545 : 11) การวิจัยในชั้นเรียนจึงเป็นหน้าที่สำคัญประการหนึ่งของครูผู้สอนที่จะต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ที่ครูผู้สอนต้องบูรณาการความรู้ทั้งทฤษฎีและ การปฏิบัติ ในการศึกษาค้นวิธีสอน สื่อหรือนวัตกรรมต่าง ๆ ผสมผสานกับแนวคิดพื้นฐานของ การวิจัยในชั้นเรียน เป็นทักษะที่ครูผู้สอนต้องฝึกฝนให้เกิดความชำนาญอันเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของความเป็นครูมืออาชีพในยุคปฏิรูปการศึกษาตามนโยบายพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาตรา 30 ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริมให้

ผู้สอนสามารถวิจัย เพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างเหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา งานวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้เป็นงานที่ในบางครั้งต้องใช้เวลาพอสมควร เพราะเป็นงานที่ละเอียดถี่ถ้วน ครูต้องมีพื้นฐานความรู้ทางการวิจัยซึ่งจะช่วยให้เป็นผู้มีเจตคติที่ดีต่อการวิจัยและเห็นด้วยกับการนำการวิจัยนำหน้าการเรียนการสอน โดยเฉพาะจะเข้ามามีส่วนร่วมในการหาคำตอบว่า เกิดปัญหาหรือข้อบกพร่องอะไรบ้างในโครงสร้างระบบการจัดการเรียนรู้ทั้งในด้านปัจจัย กระบวนการ และผลผลิต เพราะปัญหาที่เกิดขึ้นอาจจะเกิดปัญหาที่ระดับปัจจัย ได้แก่ จุดมุ่งหมายการศึกษา โครงสร้างเนื้อหา สื่อการเรียนรู้อุปกรณ์ครูและนักเรียน ระดับกระบวนการ ได้แก่ วิธีการสอน เทคนิคการเรียนรู้อุปกรณ์ครู การวิจัยในชั้นเรียน ครูผู้สอนส่วนใหญ่จะรู้สึกลัวเป็นเรื่องยากต้องใช้เวลานานและยังเพิ่มภาระงานให้ อีกด้วย (กรมวิชาการ. 2545 : 3) และปัญหาที่ผู้สอนประสบคือ ไม่มีความรู้ความเข้าใจในการวิจัยในชั้นเรียน แม้จะเคยเข้ารับการอบรมแต่ขาดประสบการณ์ ทำให้ไม่ประสบผลสำเร็จในการจัดทำวิจัยในชั้นเรียน ผู้สอนที่มีความขัดข้องดังกล่าว ถ้ามีความมุ่งมั่นที่จะเรียนรู้ให้เข้าใจ มีความคิดรวบยอด (Concept) ที่ถูกต้องจนมีพื้นฐานของการวิจัยในชั้นเรียนได้ฝึกฝนให้มีประสบการณ์ในบางขั้นตอน โดยเฉพาะการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยจะไม่หยุดที่ผู้สอน แต่จะไปสู่ผู้เรียนให้สามารถใช้ในกระบวนการเรียนได้ ทำให้เกิดการเรียน

การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ได้ด้วยตัวเอง การมีความคิดรวบยอดและมีประสบการณ์ในการทำวิจัย โดยเฉพาะการเขียนเค้าโครงการวิจัย จัดว่าสำคัญยิ่งเพราะเป็นแผนที่หรือผัง (Blue Print) ของการจะได้ข้อค้นพบที่สนองวัตถุประสงค์ของการวิจัย หรือตอบปัญหาของการวิจัย (กรมวิชาการ. 2543 : 70)

การพัฒนาครูผู้สอนเป็นกระบวนการหนึ่งในการบริหารงานบุคลากรที่ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องให้ความสนใจและเอาใจใส่เป็นพิเศษทั้งนี้เนื่องจากครูผู้สอนถือว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินกิจการต่าง ๆ ต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ ทักษะและเจตคติของครูผู้สอนในลักษณะบูรณาการอย่างเหมาะสม (อำนาจ เดชชัยศรี. 2542 : 12) ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนจึงต้องดำเนินการพัฒนาครูผู้สอนให้มีความรู้ความสามารถ ทักษะและเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติงาน สามารถปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยใช้กระบวนการพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นระบบ ได้แก่ การหาความจำเป็นหรือปัญหาที่ต้องการแก้ไข โดยวิธีการพัฒนาบุคลากร การวางแผนพัฒนาบุคลากร การดำเนินการพัฒนาบุคลากรและการติดตามผลการพัฒนาบุคลากร การพัฒนาบุคลากรมีวิธีการที่หลากหลาย เช่น การฝึกอบรม การส่งครูไปศึกษาต่อ อบรมและ คุงาน การพัฒนาโดยกระบวนการปฏิบัติงาน การพัฒนาตนเอง และการพัฒนาทีมงาน หรือองค์การ (สหชาติ ไชยรา. 2544 : 33) ส่วนวิธีการพัฒนาบุคลากรที่นิยมกันมากคือ การฝึกอบรม เนื่องจากเป็นวิธีที่สามารถดำเนินการได้อย่างมีระบบ ประหยัดสามารถพัฒนาบุคลากรได้เป็นจำนวนมาก และเป็นวิธีพัฒนาบุคลากรที่ดีวิธีหนึ่ง (มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 2540 : 162)

โรงเรียนภัทรคธ อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เริ่มเปิดทำการสอนครั้งแรกเมื่อปีการศึกษา 2549 จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 จากการวิเคราะห์สภาพปัญหาในการจัดทำแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา พบว่า สภาพโรงเรียนเป็นโรงเรียนที่ดั่งใหม่ ครูยังขาดประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยเฉพาะการใช้การวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เนื่องจากไม่เคยได้รับการพัฒนาด้านการทำวิจัยในชั้นเรียนมาก่อน ไม่เคยทำวิจัยในชั้นเรียน จึงไม่สามารถลงมือปฏิบัติทำการวิจัยในชั้นเรียนได้ ขาดผู้เชี่ยวชาญ ที่จะให้ความช่วยเหลือและชี้แนะในการทำวิจัยในชั้นเรียน ครูต้องการให้โรงเรียนส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียน โดยจัดกิจกรรมและกลยุทธ์การพัฒนาตนเองในการทำวิจัยในชั้นเรียน (บันทึกการประชุม : 4 พ.ย. 2551) ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้บริหารโรงเรียนซึ่งมีหน้าที่กำกับติดตาม ดูแลกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนได้ตระหนักในความสำคัญและเห็นความจำเป็นในการที่ต้องพัฒนาครูในเรื่องนี้โดยเร็ว เพื่อให้ครูได้มีความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของการวิจัยในชั้นเรียน นำ

กระบวนการวิจัยในชั้นเรียนไปพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงสุดโดยสามารถทำการวิจัยและเขียนรายงานการวิจัยในชั้นเรียนได้ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ นำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศในการพัฒนา และปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ชี้แนะผู้เรียนเป็นสำคัญ อันจะส่งผลให้นักเรียนมีคุณภาพ เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี กนแก่ง และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขต่อไป จึงได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาครูด้านการทำวิจัยในชั้นเรียนของโรงเรียนภัทรคาลัย ซึ่งเป็นการพัฒนาศักยภาพของครูและเพิ่มคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน
2. เพื่อให้ได้รูปแบบการพัฒนาครูด้านการทำวิจัยในชั้นเรียน
3. เพื่อพัฒนาให้ครูสามารถทำวิจัยในชั้นเรียนได้

กรอบแนวคิดการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ตามกรอบแนวคิดของ Kemmis และ McTaggart (สุวิมล ว่องวาณิช, 2544 : 13; อ้างอิงมาจาก Kemmis and McTaggart, 1988 : 169-177) ซึ่งจะวิเคราะห์ผลการปฏิบัติจากการใช้วงจร PAOR ประกอบด้วยขั้นตอน 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน (Plan) การปฏิบัติ ตามแผน (Action) การสังเกตผลการปฏิบัติ (Observation) การสะท้อนผลการปฏิบัติ (Reflection)

2. รูปแบบการพัฒนาครูด้านการทำวิจัยในชั้นเรียน มี 3 กิจกรรม คือ

2.1 การมีส่วนร่วม

2.2 การอบรมเชิงปฏิบัติการ

2.3 การนิเทศภายใน

ซึ่งสามารถสรุปกรอบการวิจัยได้ ดังนี้

2. การพัฒนาครูด้านการวิจัยในชั้นเรียน หมายถึง กระบวนการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาครูให้มีความรู้เกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน และสามารถเขียนวิจัยในชั้นเรียนได้

3. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการวิจัยที่เกิดจากการร่วมมือกันระหว่างผู้วิจัยกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อแก้ปัญหาทางการปฏิบัติต่าง ๆ โดยใช้กระบวนการกลุ่มในการกำหนดแนวทางการปฏิบัติและการสะท้อนผลการปฏิบัติร่วมกัน อันจะทำให้สมาชิกเกิดความรู้ ความเข้าใจและตระหนักเกี่ยวกับปัญหาอันจะนำไปสู่การปรับปรุงการปฏิบัติต่าง ๆ ให้ดีขึ้น

4. รูปแบบในการพัฒนา หมายถึง วิธีการหรือกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อใช้ในการดำเนินการพัฒนาครูด้านการวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งประกอบด้วย

4.1 การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่เกิดจากการร่วมมือกันระหว่างผู้วิจัยกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อแก้ปัญหาทางการปฏิบัติต่าง ๆ โดยใช้กระบวนการกลุ่มในการกำหนดแนวทางการปฏิบัติและการสะท้อนผลการปฏิบัติร่วมกัน อันจะทำให้สมาชิกเกิดความรู้ ความเข้าใจและตระหนักเกี่ยวกับปัญหาและนำไปสู่การปรับปรุงสภาพขององค์กรให้ดีขึ้น

4.2 การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ หมายถึง การจัดอบรมแนะนำ ชี้แจงให้เข้าใจและการฝึกปฏิบัติการทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาครูให้มีความรู้เกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน ที่ผู้วิจัยเชิญวิทยากรที่มีประสบการณ์มาให้การอบรม รูปแบบการฝึกอบรมมีทั้งการบรรยายของวิทยากรการฝึกปฏิบัติการกิจกรรมตามใบงานและการศึกษาตัวอย่างรายงานการวิจัย

4.3 การนิเทศภายใน หมายถึง กิจกรรมการนิเทศที่ผู้วิจัยดำเนินการเพื่อกำกับ ติดตามและให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียนกับกลุ่มเป้าหมายเป็นรายบุคคล

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ครูมีความตระหนักในความจำเป็นและความสำคัญของการวิจัยในชั้นเรียน
2. นักเรียนได้รับการพัฒนาการเรียนรู้อยู่เสมอด้วยกระบวนการวิจัยของครู
3. ได้รูปแบบการพัฒนาครูด้านการทำวิจัยในชั้นเรียนที่เหมาะสมกับโรงเรียนภัทรคธ เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาบุคลากรด้านอื่น ๆ ต่อไป